

Een heel andere invalshoek

De muren zijn weggefallen, de deuren opengegaan. HAS Den Bosch werd een 'school without walls'. De helft van het onderwijs bestaat uit probleemgestuurd onderwijs en projecten. Projecten en casussen verdreven het dictaat. De instelling komt langzaam in beweging. Hoe is de onderwijsvisie van de HAS geconcretiseerd?

FOTO: MARIJKE VAN KERKHOVEN

Zeven jaar geleden pasten alle opleidingen van HAS Den Bosch zich aan de nieuwe onderwijsvisie aan. Enige tijd geleden is met het project 'school without walls' een vervolg gekomen op deze visie. De contacten van studenten en personeel met het bedrijfsleven zijn versterkt, onder andere via samenwerking in projecten en modules. Probleemgestuurd onderwijs (pgo) en projecten maken nu de helft uit van het onderwijs op de hogere agrarische onderwijsinstelling. Het onderwijs kreeg bovendien een thematische aanpak. De opleiding Tuinbouw en Akkerbouw hield onlangs een enquête onder studenten en personeel omtrent de visie op onderwijzen van HAS Den Bosch. Een belangrijk zorgpunt dat uit de enquête blijkt, is nu opgelost: de huisvesting met 'voldoende studieruimte voor het uitvoeren van zelfstudie en het uitvoeren van projecten' ruikt nog vers naar de verf. De huisvesting in het oude gebouw voldeed niet aan de eisen die eraan gesteld worden door het nieuwe onderwijs. Het nieuwe gebouw aan de Onderwijsboulevard in Den Bosch is helemaal ingericht op het concept van 'school without walls'. Veel ruimte voor projectgroepen, geen grote leslokalen en een gloednieuw open leercentrum.

◀ *Margit van den Anker: "Projectonderwijs geeft enorm veel teamspirit"*

Sceptis

Ben Boerboom is als teeltkundige verbonden aan de opleiding Tuinbouw en Akkerbouw. In het begin, meldt hij, was hij 'terecht' sceptisch over de nieuwe aanpak. Hij zag het als een 'zoveelste' werkvorm en hij had twijfels over het organisatorische aspect. Boerboom heeft een duidelijke visie op de bekwaamheden die een docent in het hoger onderwijs moet bezitten: deskundigheid, goed kunnen organiseren en jonge mensen kunnen motiveren. "Dat laatste kan op duizend manieren en al die verschillende methodes maken hooguit in de marge iets uit." Door het gebrek aan randvoorwaarden kon hij aan het begin van de rit niet enthousiast worden over de invoering van het probleemgestuurde onderwijs. In het tweede jaar verdween langzamerhand zijn sceptis. Hij had de lat van de tentamens over zijn lesstof wel eens te hoog gelegd, constateert Boerboom achteraf. Er vielen altijd veel onvoldoendes. Voor hetzelfde tentamen halen studenten nu echter een kwart minder onvoldoendes. "Ik realiseer me steeds meer hoe belangrijk het is van elkaar te leren. Door bij pgo een prikkelende tekst of probleempje voor te leggen, worden de studenten nieuwsgierig. Dat is toch een heel andere invalshoek dan een dictaat." De stap die hij daarvoor als docent terug moest doen, was voor Boerboom behoorlijk wennen. Hij merkte echter wel dat het niet meer zo moeilijk was als de leerdoelen duidelijk op papier stonden. Zelf een teruggetrokken rol spelen, duidelijke leerdoelen hebben en een prikkelende casus zijn voorwaarden voor succes, ontdekte Boerboom. Het blijft lastig om in een module een andere collega in te schakelen, vindt hij. "Met hoe meer mensen je bent, hoe moeilijker dat is." Eigenlijk, bemerkte Boerboom, is pgo heel erg schools. Studenten moeten altijd aanwezig zijn en zijn verplicht aan het woord te komen. Boerboom heeft het pgo nu wel in de vingers, projecten vindt hij veel moeilijker. "De kans op meelifers is daar groter, zie daar maar eens als docent een vinger tussen te krijgen."

Recreatieactiviteiten

Voor Margit van den Anker, docente marketing aan de HAS ligt dat an-

ders. Zij geeft weinig les in het eerste jaar en heeft daardoor weinig met pgo te maken. In de modules die ze geeft vindt ze de casussen niet zo doeltreffend. "Het ligt nogal erg voor de hand waar de studenten moeten zoeken." In projecten heeft Margit van den Anker veel meer ervaring. Marketing speelt een grote rol in de module Recreatie, een module in de opleiding Stad-en Streekontwikkeling. Voor deze module heeft ze onlangs met studenten twee projecten gedraaid in opdracht van de provincie Noord-Brabant. De provincie wilde dat agrariërs en recreanten werden betrokken bij het project 'Groene Woud', een nieuw aan te leggen bosgebied met recreatiemogelijkheden in de driehoek Tilburg, Den Bosch, Eindhoven. HAS Den Bosch werd met deze vraag benaderd. Studenten maakten een communicatieplan, zoomden in op het onderwerp en kwamen uiteindelijk met een bedrijfsplan. Een ander project voor deze opleiding waarbij Van den Anker betrokken was, speelde zich af in Zuid-Holland. Daar hielpen studenten agrariërs met het bundelen van hun recreatieactiviteiten. Studenten zijn voor dit soort projecten een aantrekkelijke partij, meent Van den Anker. "Ze zijn creatief, vaak niet bevooroordeeld, kunnen ingewikkelde zaken uitpluizen en weten veel van communicatie." Bij studenten leveren deze projecten dan ook veel tevredenheid op, heeft ze gemerkt. "Meestal verwachten ze niet van zichzelf dat ze al zoveel kunnen. Ze krijgen er vaak veel waardering

voor en krijgen snel veel verantwoordelijkheid. Dat wordt als positief ervaren. Ook voor de docent hebben de projecten leuke kanten, vindt Van den Anker. "Je weet zelf ook niet alles, dus het is vaak heel verrassend. Het vraagt wel veel van je inlevingsvermogen en dat kost energie. Met projectgroepen krijgen studenten meer de realiteit onder ogen en daardoor blijft het onderwijs meer up-to-date." Een nadeel vindt Van den Anker echter dat studenten erg afhankelijk zijn van elkaar. Voor docenten geeft het alleen maar veel kansen, vindt ze. "Het geeft enorm veel teamspirit."

Bedrijfsanalyse

Dion de Feiter en Joachim Meerman zijn met een heel ander project bezig. Ze zijn vierdejaars akkerbouwstudenten en hebben als afstudeerrichting Bedrijfsmanagement. Samen met zes medestudenten zitten ze in een projectgroep die een opdracht uitvoert voor het accountantskantoor AccoN in Zaltbommel. Dit kantoor heeft veel cliënten in de agrarische sector. Dion en Joachim en de andere leden van hun projectgroep adviseren een akkerbouwer over zijn bedrijfsvoering. Ze kunnen dat doen omdat ze met echte gegevens van het accountantskantoor werken. Een dag in de week werken ze aan de gegevens bij AccoN. Ze hebben daar hun eigen werkplek met computer. Op school zijn ze nog twee dagen in de week bezig met de →

FOTO: MARIJKE VAN KERKHOVEN

Ben Boerboom: "Ik realiseer me steeds meer hoe belangrijk het is dat studenten van elkaar leren."

verwerking van de gegevens en het volgen van colleges in het kader van het project. Bij AccoN hebben ze een vaste begeleider. Dion: "Het is al bijzonder om een boekhoudrapport van een draaiend bedrijf te zien."

Joachim: "Je kunt precies zien waar de kosten en opbrengsten in zitten." Omdat de studenten de gegevens van veel meer bedrijven bezitten, kunnen ze goed vergelijken. In een eerste gesprek met de betreffende akkerbouwer heeft die laten weten dat hij vooral inzicht wil in zijn vaste kosten en in de mechanisatiekosten. Voor deze opdracht leggen de studenten de kengetallen naast elkaar en proberen ze een bedrijfsanalyse te maken. Uiteindelijk volgt het adviesgesprek met de akkerbouwer.

Populair

De vierdejaarsstudenten Akkerbouw doen zinvol werk voor het accountantskantoor, als tegenprestatie komt de directeur bedrijfsadvies twee workshops op de HAS geven. Eén van de workshops betreft het voeren van een adviesgesprek. Joachim: "Je moet leren met weerstanden om te gaan, je moet goed kunnen luisteren en niet te snel toegeven." Dion vult aan: "Je zult je verhaal ook goed moeten onderbouwen."

Dat was een idee van HAS Den Bosch, vertelt directeur bedrijfsadvies Nard Elsman van AccoN. Begin 2000, toen er bij AccoN een bedrijfsadvies 'poot' was ontstaan, zocht het bedrijf contact met de HAS. De vraag: waar liggen gelijke belangen stond centraal. Nard Elsman: "Uiteindelijk kwamen de mensen van de opleiding Tuinbouw en Akkerbouw met het idee een groep studenten werkervaring bij AccoN te laten opdoen in het kader van het onderwijsprogramma. AccoN zou dan lessen verzorgen in de module bedrijfsanalyse. Elsman was direct enthousiast. "Ik vond het leuk om te doen. Na het eerste jaar bleek dat de module enorm populair geworden is bij studenten. Ze hebben het gevoel met echte zaken uit de praktijk bezig te zijn en dat motiveert natuurlijk enorm." Wegens succes in het eerste jaar is de groep van Dion en Joachim nu de tweede groep die in een project bij AccoN werkt. Voor het bedrijf is het een voordeel dat het een nieuw product als het kengetallenrapport door studenten kan laten uittesten.

FOTO: MARIJKE VAN KERKHOVEN

▲ Studenten Joachim Meerman (links) en Dion Feiter met op de achtergrond de nieuwe huisvesting van HAS Den Bosch

Elsman: "Je komt er alleen achter of het product goed is als je het vaak gebruikt. De studenten kunnen we in deze testfase goed gebruiken."

Communicatie

De beoordeling van het project gebeurt gezamenlijk, zowel de begeleiders van AccoN als de docenten van de HAS spelen hierin een grote rol. Elsman: "We beoordelen individueel, samen met de docenten. Het geheel wordt met de groep besproken, je hebt het dan ook over teambuilding." Door het externe karakter van het project zijn de studenten afhankelijk van het bedrijf. Dion: "Als de jaarrekening bijvoorbeeld niet compleet is, kunnen we niet verder." Dat wordt beaamd door Nard Elsman: "Het is niet niks om acht studenten op één locatie aan het werk te houden. Het vraagt heel veel communicatie." Terugkijkend op hun studie vinden Dion en Joachim allebei dat juist communicatie het belangrijkste is dat ze geleerd hebben op de HAS. Het werken met dagelijkse problemen uit de praktijk spreekt hen aan. Joachim: "Mijn vader heeft een akkerbouwbedrijf. De kennis over het telen krijg ik van thuis uit mee. Door de totaal-som van alle projecten krijg je een heel breed pakket aan kennis. Daardoor ben je veel breder inzetbaar."

Portfolio

Jasper den Besten, beleidsmedewerker van de opleiding Tuinbouw en

Akkerbouw, kijkt alweer vooruit. Hij is blij met de nieuwbouw van HAS Den Bosch, waardoor pgo en project-onderwijs veel beter uitvoerbaar worden. Een zorgpunt blijft de voor docenten beschikbare begeleidings-tijd voor studenten, merkt hij op. "In de toekomst zal het nog meer gaan om een competentiegericht curriculum. De begeleiding zal misschien meer richting portfolio's gaan. We zijn druk bezig om te kijken hoe we dat precies vorm gaan geven." Den Besten heeft gemerkt dat studenten door de andere werkvormen steeds eerder in het blok van tien weken voor school bezig zijn en dat ze uiteindelijk meer uren maken. "Het gekke is alleen dat studenten nog steeds klagen over pieken in de studielast en deadlines." Over de samenwerking met AccoN is Den Besten positief: "Het is ideaal omdat het om echte samenwerking gaat. Dat is ideaal voor studenten, maar ook voor docenten: het is een goede manier om op de hoogte te blijven van wat er in het bedrijfsleven gebeurt. Er zijn nu ook afspraken met brancheorganisaties over onze afstudeerrichtingen tuincentrummanagement en bloemisterij en management. Met de brancheorganisaties gaan we werk-leertrajecten opzetten. Dat is ook weer een ontwikkeling. We hebben de deuren een aantal jaren geleden opengezet, het komt nu allemaal langzaam in beweging." ☺

Marijke van Kerkhoven